

נאמר של יויר

תעודת בגרות לשירה * כושר הרגורציה של

הפוחלצים * אגדה ושמה בני מרשק * חייו ומותו של אבשלום תם

כתבי עת

חדרים

בגוף הספרותי העגום למדי, שבו מתבלטים כתבי עת כפרוזה בפירסום יצירות בפרוזה, וטיסן קריאה בפירסום דברי ביי קורת, שירה ומעט פרוזה, היה צורך בכתיבת שיעור התמחותו תהיה בפירסום סום יצירות-שירה בעלות איכות וייחוד. החודש ראה אור כתבי-עת לשירה בשם חדרים, בעריכת הלית ישורון*. חדרים לשמו כן הוא. כתבי-עת מרגש, שמעורר חרדת-קודש כבר באופן עיצובו, עריכתו הפנימית ומיבחר החומר שבו, המייצג את העידית שבכל זרמי השירה הנוצרים כיום בארץ. הלית ישורון קבעה מיסגרת מאוד מאופקת, מאוד תרבותית. כל משורר רר בחדר שלו, כל שירה בעולם שלה. חדרים אינו קבוצה של משוררים שהתאחדה על מצע של אידיאולוגיה שירית כלשהי. זהו מיבחר מעולה, המייצג את המתרחש בהווה בשירה הישראלית. חדרים נפתח בשיר הזיקנה של יוכבד בת-מרים המנוחה, שיר של עדנה מיר לולית על ההזדקנות, כפי שזו נראתה לבת-מרים, הכותבת: "בין שיכחה אחת לזו / הבאה כבין הקרן לבין / התמונה התלויה עליו...". בנוסף לשיר מובאים קטעים של בת-מרים תחת הכותרת "מתוך מעטפות"; פרוזה שבה מדברת בת-מרים על זוזיק בנה. היא כותבת:

* חדרים — כתבי-עת לשירה, בעריכת הלית ישורון; חוברת מס' 1, אביב 1980; בהוצאת גלריה גורדון; 120 עמודים (כריכה רכה).

"אחיה נא אבק מעקבות הגליו של בני הצח...".

שירו של המשורר נתן זך, בית בודני ברוק, נפתח ב"והזקן שלה את ראשו בעד החלון / לראות מה נפל והכתולה המיכה את השבים שעל ראשה..." שיר שני של זך הוא כחוסכם, שבו הוא משורר את הנוסחה המזכירה את שירי נעוריו: "ואת עוד תראי אך נדיה צעירים בסוף-ע" ועוד שיר נוסף, בעקבות המשוררת הגר-מניה שמתה בירושלים, אלזה לסקר-שילר, שטיח מוות, אותו פותח זך כי "זו נפשי את נפשיך אהבת / ארונה עמה כשטיח מוות..." זך במיטבו.

למרות שאיני נמנה על מעריציו השוריים של אבות ישורון, הרי שמחזור שיריו המתפרסם בכתב העת שאותו עורכת בתו, הלית, שירים מן הנייר, מגוסס כידי דימויו הלשוניים המיוחדים של ישורון: "כשציפור עוזבת את האנטינה / אנטינה זעורה מזדעזעת. / אך הזעזוע / עובר..." מרכיב השוככות השירית של ישורון אינו נפקד ממחזור זה, בתיאור רים כמו: "ועשיתי חכימה בשמן על מחבת בחיפזון ונישמת המזלג תעשה שפרצין על המכניסים...". אין ספק שאבות ישורון מצליח ליצור בשירים אלה נוסחה שירית, שהמשורר א.א.י. קאמינגס הביא לשירה האמריקאית: "כיום קבורת חוב גושמן, / בבית הקבורות ברומי פלדור... ככל אלה הייתי אריה במאור רתו, / כראדא' כלפתה של הלית, בכל ציפורניה ורגליה, / כסינת בית עולם היקרתי...".

מחזור שירים מפתיע הוא זה של דליה שלח, שכותרת השיר הראשון בו

* בנס של יוכבד בת-מרים וחיים חזו, נפל בקרב על הר הצופים ב'1948.

היא, כבירות היא בגד שימשתי מאד / לכל העונות, הימים והשנים..." שיר אחר של שלח הוא הים שהכתיב, לזכר יצחק גלעדי מאפיקים, שם היא כותבת, בין השאר: "ולא היה פסם לבן / כי לקח אותו העבר לפאמרה" ומביאה השקה שירית מעניינת בין אגדה מזרחית יוד עה למוות של חייל ישראלי: "ואפילו ביאליק לא ידע את / הזעקה הקטנה הזאת / של חייל אחר / שרק הדיסקית השחורה / הקרה / אדמת עליו כי / הוא כחול-עיניים / רשקם, שקמ, שקמ —".

עורכת ישורון תעודת בגרות תרבותית

אמת שירית פשוטה, שיש בכוחה להכות כיושר שבה, קיימת בשירו הקצר של יונה בן-יהודה, המכונה "יבי", ארץ ישראל: "מנישמת אמי יצאתי ושמי יוד נה / ידעתי הגופים שהורישו כמתת יסורים / אלה שקדחי מחותך וכאבו אתך בגוף וכנפש / ארצי! שיכה אין באהי בת..."

המחזור של ארתור רמבו הוא שירה צרופה, המחזור נפתח ב"על גל שחור רוע, בו נמים כוכבים..." אחרי רמבו, כראוי לכתבי-עת לשירה, מצוי מחזור שירים של יזהר דגן, שעולמו השירי הוא: "יצאתי אל המרעה המבעי המנוקד לי כפתתי שלג ארום של כלניות לר-אות / את טלוי נענועי כפעם האחרונה ושם בואדי ליד המזבלה / שרפתי את מעי כנזול שחור לבן חרף ערד פעם אחת אחרונה / ועשיתי בהם מה שע" שית..."

בחדרים יש חדר למשוררת המסורתית מירושלים ולדה, שכותב שורות אלה אינו נרגש לא מהכניסה אליו ולא מהיציאתו מתוכו. פרק מאלף בשירה מגיע ב"חדר", הבא, פרק שכותרתו היא החברה חנו של פרנץ רוזנצווייג לשירי יהודה הלוי, רוזנצווייג, מחבר כוכב הגאולה, מביא את אחד המפורשים השיריים המזהירים לשירת ירה"ל בתירגום טוב של יצחק שנתר. רויר אכירן מביא את-עשרה סונטות סונטות, מדגומות ופעילות, המ-

אפיינות את מעבדות השירה שלו בשנים האחרונות, מחזור אותו מסיים אבידן ב"ואו הספיק שמימית לי את החתך, / שמתוכו שלף אותך שמימית — וארמה ארומה ואימית". בעקבות אבידן מביא שימיעון צמרת את ריר הדם שיקפא תחת אילפס הגומי — שיר רחב, אך לא מעמיק.

קטע מרתק הוא מרחוק ציפור, סכסט מאת סמואל בקט, המלווה בתחרטים של אבליגדור אריבא, שליוו את הסכסט המקורי ב-1973. שיר יוצא-דופן, המזכיר את שירת מאיר ויזלטיר במיטבה, הוא מונולוג של דאדא החתול של ויזלטיר: "גם החול עלם תם ונדיב הייתי, ומן מה הלנתי התולה בפניה על גג הבית, ההתחלקתי עמה כמזונת...". שירו הנהדר של המשורר מישל חראר, איש גצרת, נמלים וכנפיים להן מובא במלואו, ובעקבותיו רשימה של עזה צבי על פגישה עם שיריו של דאדא. שלושה שירי אהבה עם שתי הקדשות מביא המשורר ישראל הר, ובאחד מהם הוא כותב שורות יפות כמו: "מה בצע כי נירדוף בצע / בצע / לחם חוקנו / פת כמלה / תנה לנו היום / מים כמשורה."

לחומר המפורט עד הלום מצטרפים זכרונות מרגשים של אבות ישורון מימי יחדיו ו-10 שירים של ואראם ספרי וזנס, מתורגמים ומוערים בידי טובה רוזן-מוקד. שירים של יוסף יהזקאל, רחל דאנה וגבריאלה אלישע, החור ברת נעלת בקטע נעורי השירה בארץ לא דוטה, ובו ראיון שנערך עם המשוררת אסתר ראב, בליווי תמונות — קטע מאלף החושף מעט מעולמה של המשוררת הפתח-תיקוואית.

כתבי-עת חדרים הוא בבחינת תעודת בגרות תרבותית. תעודת בגרות לשירה העברית, שניתן להביא מתוכה חומר מרתק שיש בכוחו לאכלס כתבי-עת בן 120 עמודים איכותיים, בלא תלי תלים של שירה סינתטית נוסח אפיוני יהודה עמיחי, כאורציון ברתנא, יעקוב כסר, אשר רייך, ושאר לבלרי השירי, שהקעו בשנים האחרונות יתד בהיכל השירה העברית (ראה: מלחמות). חדרים הוא תעודת כבוד לשירה העברית ולעורכת הלית ישורון. התיקוה היא שכתב עת זה יכנס לסדר הופעה קבוע וישמור על איכותו ורמתו.

תיעוד

הפוליטרוק

בשנים האחרונות התמחה שלמה שבא בחיבור מונוגרפיות יוצאות-דופן, המציגות טבלות לגלריה רבת היקף של תולדות הארץ הזאת. פרק חדש בגלריה, הוא הספר בני רץ — חייו וקורותיו של בנימין מרשק, מי שנודע ברבים כפור ליטרוק של הפלמ"ח.

הספק מונוגרפיה ספק ביוגרפיה של שבא חושפת את דמותו המורכבת, ויחד עם זאת החד-מימדית, של האיש שהיה לאגדה עוד בחייו. האיש שדורר בן-גוריון אמר עליו פעם: "תנו לי אלף בני ואני בונה את הארץ."

תפקידו הציבורי הראשון של מרשק בארץ, בשלהי 1934, היה כאחראי על קליטת עולים בקיבוץ המאוחד. עד מהרה הופכת עסקנותו למנוע המפעיל תנועה

שלמה שבא — בני רץ — חייו וקורותיו של בנימין מרשק; הוצאת הקיבוץ המאוחד 356 עמודים (כריכה רכה).

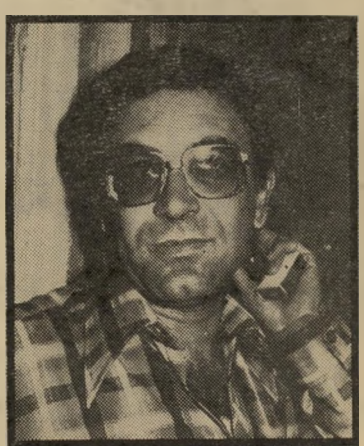
אורציון, בסר, רייך וכל השאר

דור דינזואורים הולך, דור דינזואורים בא ואגודת הסופרים על מכונה ניצבת, ולא נודע כי בא סופר כלשהו אל קירבה. תחושה זו עולה למראה התוצאות של מהפכת-החצר, אותה ערכו עסקני הספרות בני דור הביניים, שהדיח את עסקני הספרות מהדור הקשיש.

ועידת אגודת הסופרים העבריים שהתכנסה כחוליה-מתוך פסח, בלטה בהיעדרם של כל סופרי המדרגה הראשונה כפ"רת העברית, ס. יזהר, פינחס שדה, נתן זך, חיים גורי, יהושע קנז, דליה רביקוביץ, מאיר ויזלטיר, יונה וולך, יצחק כהנא, עמוס עוז, א.ב. יהושע, עמוס קינן ועוד רבים ומכשרים.

הוועידה בלטה בדמויות שוליות של היצירה הספרותית בארץ, אך מרכזיות בעסקנות הספרותית. כהילל ברזל, אורציון ברתנא, היולד וייס, יעקוב כהנא, אברהם הום, שמאי גולדנר, יהודה פרידלנדר, יעקוב כסר, אשר רייך ואחרים, שניהלו במשך הוועידה מערכת של קואליציות מרכז לכרך, כדי לבחור עצמם לוועד אגודת הסופרים.

מכיוון שמועידה זו לא יבוא מרפא לספרות העברית, שניתקה עצמה מזה קרוב לעשר שנים ממוסד גמלוני זה, המי פרנס את עסקנות הספרות העברית, הרי שאיש מהנוכחים בוועידה עצובה ומדכאת זו לא גילה עניין בשיפור מצבו של הסופר העברי, שכן המשתתפים בוועידה ולא לטובת הספרות העברית, שסופריה מעדיפים להתרחק ת"ק פרנסה מבית טשורין-הובסקי. בעוד שנתיים תיערך ועידה נוספת, והעסקנות תחליף כיסאות. רייך יירש את כיסאו של אורציון, ואורציון את כורסתו של בסר, בסר את ספתו של רייך, ולעסקנים תהא שימחה גדולה.

עסקן רייך מישהק היסאות של העסקונה